

О. В. Крайдашенко, О. О. Свинтозельський, А. В. Саржевська, Т. О. Самура, М. В. Шевченко

ФАРМАЦЕВТИЧНА ОПІКА ЯК КІНЦЕВА МЕТА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ПРОВІЗОРА

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: фармацевтична опіка, клінічна фармація, фармакотерапія, клінічне мислення.

Сучасний стратегічний напрям розвитку ВООЗ докорінно змінює роль провізора в системі охорони здоров'я. У зв'язку з цим істотно змінюються підходи до навчання студентів, виникає гостра потреба формувати у майбутніх провізорів клінічне мислення. У процесі викладання необхідно закріпити та поглибити навички системного аналізу медико-біологічних ситуацій, клінічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності студентів. Застосування комплексного підходу у процесі викладання фармакотерапії та клінічної фармації, навчальної практики із клінічної фармації при поєднанні аудиторної частини з використанням інтерактивних форм сприяє актуалізації системного аналізу медико-біологічних ситуацій, клінічного мислення та формуванню соціальної та професійної мобільності у студентів.

Фармацевтическая опека как конечная цель формирования современного провизора

О. В. Крайдашенко, А. А. Свинтозельский, А. В. Саржевская, Т. А. Самура, М. В. Шевченко

Современное стратегическое направление развития ВОЗ в корне изменяет роль провизора в системе здравоохранения. В связи с этим существенно изменяются подходы к обучению студентов, возникает острая необходимость в формировании у будущих провизоров клинического мышления. В процессе преподавания необходимо закрепить и углубить навыки системного анализа медико-биологических ситуаций, клинического мышления, формирование социальной и профессиональной мобильности студентов. Применение комплексного подхода в процессе преподавания фармакотерапии и клинической фармации, учебной практики по клинической фармации при сочетании аудиторной части с использованием интерактивных форм способствует актуализации системного анализа медико-биологических ситуаций, клинического мышления и формированию социальной и профессиональной мобильности у студентов.

Ключевые слова: фармацевтическая опека, клиническая фармация, фармакотерапия, клиническое мышление.

Запорожский медицинский журнал. – 2014. – №1 (82). – С. 113–115

Pharmaceutical care as the ultimate goal of the modern pharmacist formation

О. В. Крайдашенко, О. О. Свинтозельський, А. В. Саржевська, Т. О. Самура, М. В. Шевченко

The current strategic direction of WHO development had absolutely changed the role of pharmacist in the health system. As a result, approaches to the student learning should be significantly changed; there is a need for the formation of pharmacist's clinical thinking. Use of the integrated approach during the teaching of pharmacotherapy and clinical pharmacy, practice training in clinical pharmacy in a combination of use of the interactive forms, promotes actualization of system analysis of medicobiological situations, clinical thinking and formation of social and professional student's mobility.

Key words: pharmaceutical care, clinical pharmacy, pharmacotherapy, clinical judgment.

Запорожье medical journal 2014; №1 (82): 113–115

Сучасний стратегічний напрям розвитку охорони здоров'я в усьому світі Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначила як «Фокус на пацієнта». У світлі стратегії ВООЗ докорінно змінюється роль провізора в системі охорони здоров'я, який повинен відігравати провідну роль у громадській охороні здоров'я, і особливо в галузі лікарських засобів. Тому роль провізора еволюціонувала, він перетворився з того, хто виготовляє і продає ліки, на постачальника послуг та інформації. Найголовніше, що провізор надає допомогу пацієнтові, взявши його під свою професійну опіку; більше того, його завдання – гарантувати, що допомога, котру отримує пацієнт, призначена правильно, є більш ефективною серед усіх доступних варіантів, найбільш безпечною, а також є прийнятною саме для цього пацієнта [1,2,6]. У зв'язку з цим істотно змінюються підходи до навчання студентів, виникає гостра потреба у формуванні клінічного мислення у майбутніх провізорів [3].

У процесі викладання у студентів необхідно закріпити та

поглибити навички системного аналізу медико-біологічних ситуацій, клінічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності, що були отримані під час вивчення фармакотерапії та клінічної фармації [5,6].

МЕТА РОБОТИ

Показати можливості поглиблення та актуалізації клінічного мислення у майбутніх провізорів у процесі викладання фармацевтичної опіки.

Студент має не тільки осмислити та засвоїти інформацію, але й опанувати способи її практичного застосування та ухвалення рішень. За таких умов збільшується обсяг зовнішнього інформування, розширюється застосування інтерактивних форм роботи студентів під керівництвом викладача. Інтерактивна форма зумовлена використанням пакетів прикладних програм з урахуванням етіології захворювання, основних патогенетичних механізмів його формування, клінічної картини його перебігу, відповідних лікарських препаратів. Після досягнення необхідного рівня знань студент допускається до самостійної роботи на

клінічних терапевтичних базах, що передбачає порівняльний аналіз і вибір необхідного лікарського засобу [4,6].

Головні завдання під час викладання фармакотерапії та клінічної фармації: підготовка провізора з достатнім обсягом теоретичних знань і практичних навичок для контролю призначення максимально раціональної медикаментозної терапії у конкретного хворого; спеціаліста, який знає методологію індивідуального добору ефективних і безпечних препаратів на основі фармакокінетики, фармакодинаміки, можливих проявів побічної дії, особливостей перебігу захворювання, віку хворого, оптимальних лікарських форм, складання раціональної у фармакокінетичному і фармакодинамічному аспектах комбінації ліків [2].

Особливу увагу необхідно приділяти вивченню симптомів, котрі можна лікувати за допомогою безрецептурних лікарських препаратів у межах концепції самолікування.

Структуризація тем під час поділу на модулі дозволяє акцентувати увагу студентів на вивчення фармацевтичної опіки при захворюваннях внутрішніх органів і продажу безрецептурних препаратів.

Практичні заняття, що проводяться безпосередньо в клініці, передбачають таку організаційну структуру:

1. Підготовчий етап (організаційний, постановка навчальних цілей і мотивація, контроль вихідного рівня знань, зокрема тестові завдання, усні теоретичні запитання).

2. Основний етап (формування професійних умінь і навичок із визначення загальних принципів клінічної фармації, робота біля ліжка хворого з визначенням провідних клінічних синдромів, плану лікування; аналіз листка призначень, розв'язання типових і тестових завдань, виконання студентами навчально-дослідницької діяльності – реферати, виконання завдань із використанням комп'ютерної техніки).

3. Заключний етап передбачає контроль кінцевого рівня знань і умінь (розв'язання нетипових задач, виписування рецептів), підбиття загальних підсумків.

Важливе місце у вивченні дисциплін посідає самостійна робота студентів, протягом якої вони повинні підготуватись до практичних занять та опрацювати теми, які не включені до плану аудиторних занять.

Однією з необхідних умов формування клінічного мислення студентів є опрацювання розроблених викладачами кафебри практикумів із фармакотерапії та клінічної фармації. У практикумі до кожної теми занять викладено теоретичну частину, відокремлено частину для самостійної роботи, в якій студент повинен закріпити отримані теоретичні знання з предмету та практичну частину; її виконання передбачає безпосереднє спілкування студента та хворого, що, на нашу думку, модулює ситуації, з якими майбутні фармацевти матимуть справу у професійній діяльності.

Слід окремо виділити самостійну роботу студентів із підготовки та написання «Протоколу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів». Структура протоколу має бути максимально наближеною до медичної карти стаціонарного хворого, особливо варто приділити увагу наступним розділам:

- медикаментозний та алергічний анамнези;

- фармакотерапія;
- оцінювання характеру можливої взаємодії лікарських засобів;

- вибір параметрів оцінювання ефективності та безпечності фармакотерапії;

- щоденники динамічного контролю ефективності та безпечності фармакотерапії.

Захист «Протоколу ефективності й безпеки застосування лікарських засобів» відбувається на передостанньому практичному занятті перед складанням модульного контролю у присутності доцента або професора кафедри.

Варто виділити самостійну роботу студентів із теоретичної підготовки й опрацювання практичних навичок і тем, що не включені до плану аудиторних занять, значну роль у цьому має відігравати дистанційна форма навчання.

Важливим етапом у формуванні клінічного мислення у студентів є навчальна практика, під час якої повинні ознайомитись з основами деонтології, етики спілкування з відвідувачами аптеки, набути навички збору лікарського анамнезу.

Важливою складовою навчальної практики є ознайомлення з основними положеннями фармацевтичної опіки пацієнтів під час призначення як рецептурних, так і безрецептурних препаратів різних фармакологічних груп. Препарати безрецептурного продажу надходять до хворого безпосередньо з рук провізора, без участі лікаря. Студенти повинні опанувати навички вибору оптимального безрецептурного препарату для конкретного хворого та навчитись застосовувати на практиці алгоритм розподілу пацієнтів на тих, які потребують і не потребують консультації лікаря. Крім того, студенти повинні уміти здійснювати фармацевтичну опіку окремих категорій пацієнтів (люди похилого віку, діти, вагітні тощо), які потребують особливої уваги провізора, бо ризик розвитку побічної дії ліків у них значно вищий, а наслідки для здоров'я можуть бути тяжкими, ніж для «пересічного» пацієнта.

Протягом практики студенти також повинні засвоїти принципи розподілу препаратів на категорії (рецептурні чи без рецептурні), навчитись використовувати у практичній діяльності перелік препаратів, що не підлягають відпуску за рецептом лікаря.

ВИСНОВКИ

Застосування комплексного підходу у процесі викладання фармакотерапії та клінічної фармації, навчальної практики із клінічної фармації при поєднанні аудиторної частини з використанням інтерактивних форм, під час якої на практичних заняттях робота студентів під контролем викладача спрямовується на опанування всіх необхідних навичок і закріплення їх самостійною роботою, сприяє актуалізації системного аналізу медико-біологічних ситуацій, клінічного мислення та виховання соціальної та професійної мобільності у студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зарума Л.С. Фармацевтична опіка: професійна діяльність, яка відповідає медико-соціальним потребам в контексті фармацевтичної допомоги / Л.С. Зарума // Клінічна фармація,

- фармакотерапія та медична стандартизація. – 2009. – № 3–4. – С. 123–129.
2. Развитие фармацевтической практики: фокус на пациента / К. Wiedenmayer, S.R. Summers, С.А. Mackie, A.G.S. Gous, M. Everard . – Сити Хоуп Интернешнл, Инк., Б.: 2008. – 112 с.
 3. *Тетенев Ф.Ф.* Формирование и развитие клинического мышления – важнейшая задача медицинского образования / Ф.Ф. Тетенев, Т.Н. Бодрова, О.В. Калинина // Успехи современного естествознания. – 2008. – № 4. – С. 63–65.
 4. *Чекман І.С.* Удосконалення викладання положень доказової медицини при вивченні фармакології і клінічної фармакології / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова // Медична освіта. – 2008. – № 3. – С. 73–74.
 5. Фармацевтическое образование в мире / [В.П. Черных, В.М. Толочко, А.В. Зайченко и др.]. – Харьков: НФаУ, 2004. – 92 с.
 6. Фармакотерапія: учеб. для студ. фарм. ф-ов / [под ред. О.В. Крайдашенко, И.Г. Купновицькой, И.М. Клища, В.Г. Лизогуба]. – Винница: Новая книга, 2013. – 536 с.
 7. Фармацевтична опіка: вибрані питання: навчальний посібник / [О.С. Хухліна, Є.П. Ткач, Т.Я. Чурсіна та ін.]. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 424 с.

Відомості про авторів:

Крайдашенко О.В., д. мед. н., професор, зав. каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, Запорізький державний медичний університет, E-mail: asw1@ukr.net

Свинтозельський О.О., к. мед. н., асистент каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, Запорізький державний медичний університет.

Саржевська А.В., к. мед. н., асистент каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, Запорізький державний медичний університет.

Самура Т.О., к. мед. н., асистент каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, Запорізький державний медичний університет.

Шевченко М.В., к. мед. н., асистент каф. внутрішніх хвороб-3, Запорізький державний медичний університет.

Поступила в редакцію 25.10.2013 г.